

МИГЕЛ ДЕ СЕРВАНТЕС СААВЕДРА

ЗНАМЕНИТИЯТ ИДАЛГО
ДОН КИХОТ ДЕ ЛА МАНЧА

София, 2015

На корицата: портрет на Мигел де Сервантес, художник Петър Станимиров

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Тодор Нейков, Стоян Бакърджиев, превод, 2015

© Петър Станимиров, художник, 2015

© Издателство „Изток-Запад“, 2015

ISBN 978-619-152-591-1

МИГЕЛ ДЕ СЕРВАНТЕС СААВЕДРА

ЗНАМЕНИТИЯТ ИДАЛГО
ДОН КИХОТ
ДЕ ЛАМАНЧА

Превод от испански
Тодор Нейков

Превод на стиховете
Стоян Бакърджиев

КОЛЕКЦИЯ „ВЪРХОВЕ“

1. ДЖЕЙМС ДЖОЙС ♦ Одисей
2. ХАНС ЯКОБ ГРИМЕЛСХАУЗЕН ♦ Приключенията на Симплицисимус
3. ДАНИЪЛ ДЕФО ♦ Животът и приключенията на Робинзон Крузо
4. АРТЪР КОНАН ДОЙЛ ♦ Три романа с Шерлок Холмс
5. ДЖОНАТАН СУИФТ ♦ Пътешествията на Гъливер
6. ЧАРЛЗ ДИКЕНС ♦ Големите надежди
7. ХЪРМАН МЕЛВИЛ ♦ Моби Дик
8. РОБЪРТ ЛУИС СТИВЪНСЪН ♦ Избрано
9. АЛФОНС ДОДЕ ♦ Дребосъчето
10. СЕНДАЛ ♦ Червено и черно
11. АЛЕКСАНДЪР ДЮМА ♦ Граф Монте Кристо. Том 1 и Том 2
12. МАРК ТВЕН ♦ Принцът и просякът
Приключенията на Хъкълбери Фин
13. ЕДГАР АЛАН ПО ♦ Историята на Артър Гордън Пим от Нантъкет
Гротески и арабески (разкази)
14. ЧАРЛЗ ДИКЕНС ♦ Коледна песен
15. ДЖОВАНИ БОКАЧО ♦ Декамерон
16. ФРАНЦ КАФКА ♦ ПРОЦЕСЪТ
Присъдата (новели и разкази)

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	11
ПРОЛОГ	33
ГЛАВА ПЪРВА, ...	53
<i>в която се говори за нрава и обичаите на знаменития дон Кихот де Ла Манча</i>	
ГЛАВА ВТОРА, ...	58
<i>в която се разказва за първия поход на знаменития дон Кихот като рицар</i>	
ГЛАВА ТРЕТА, ...	64
<i>в която се разказва по какъв забавен начин бе посветен дон Кихот в рицарско звание</i>	
ГЛАВА ЧЕТВЪРТА, ...	69
<i>в която се разказва какво се случи на нашия рицар, след като напусна хана</i>	
ГЛАВА ПЕТА, ...	75
<i>в която продължат разказът за бедата, сполетяла нашия рицар</i>	
ГЛАВА ШЕСТА, ...	81
<i>за забавното и основно претърсване, което извършиха свещеникът и бръснарят в библиотеката на знаменития идалго</i>	
ГЛАВА СЕДМА, ...	89
<i>за втория поход на нашия добър рицар дон Кихот де Ла Манча</i>	
ГЛАВА ОСМА, ...	95
<i>за големия успех на храбрия дон Кихот в страшното и нечувано приключение с вятърните мелници и други още случки, достойни да бъдат увековечени</i>	
ГЛАВА ДЕВЕТА, ...	102
<i>която се говори за изхода и края на страшното сражение между храбрия бискаец и мъжествения ламанчец</i>	

ГЛАВА ДЕСЕТА, ...	107
<i>за интересните мисли, които споделиха дон Кихот и оръженосецът му Санчо Панса</i>	
ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА, ...	113
<i>за приключенията на дон Кихот с козарите</i>	
ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА, ...	119
<i>за това, което разказа един козар на тези, които беседваха с дон Кихот</i>	
ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА, ...	124
<i>в която завършва разказът за пастирката Марсела и се описват и други случки</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА, ...	132
<i>която съдържа пропитите с отчаяние стихове на покойния пастир и други неочаквани случки</i>	
ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА, ...	141
<i>в която се разказва за нещастното приключение на дон Кихот при срещата му с безсърдечните янгуесци</i>	
ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА, ...	147
<i>за онава, което се случи със знаменития идалго в хана, който той взе за замък</i>	
ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА, ...	153
<i>в която се описват по-нататъшните безбройни изпитания на храбрия дон Кихот и добрия му оръженосец Санчо Панса в хана, който рицарят, за голяма своя беда, беше взел за замък</i>	
ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА, ...	160
<i>в която се възпроизвеждат мислите, които размениха Санчо Панса и господарят му дон Кихот, и се говори за други приключения, достойни да бъдат разказани</i>	
ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА, ...	170
<i>за мъдрите мисли, които Санчо сподели със своя господар, за случката с един труп и за други славни събития</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТА, ...	176
<i>за невиджания и нечуван подвиг, който никои друг рицар на света не е извършил с толкова малко опасност за себе си, както храбрият дон Кихот де Ла Манча</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА, ...	186
<i>в която се говори за великото приключение, което се ознаменува с ценна придобивка – шлема на Мамбрино, както и за други похождения на нашия непобедим рицар</i>	

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ВТОРА, ...	195
<i>Как дон Кихот дари свобода на много злощастници, които бяха насила водени там, където не искаха да отидат</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА, ...	206
<i>за това, което се случи на славния дон Кихот в Сиера Морена и което представлява едно от най-редките приключения, разказани в тази истинска история</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА, ...	216
<i>в която продължава разказът за приключението в Сиера Морена</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЕТА, ...	223
<i>в която се говори за странните неща, които се случиха в Сиера Морена на храбрия рицар дон Кихот де Ла Манча, и за покаянието, което той сам си наложи по примера на Белтенеброс</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА, ...	238
<i>в която продължава разказът за лудостите, които дон Кихот в качеството си на влюбен счете за нужно да извърши в Сиера Морена</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И СЕДМА, ...	245
<i>за това как свещеникът и бръснарят изпълниха задачата си и за други още случки, които заслужават да бъдат разказани в тази велика история</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ОСМА, ...	258
<i>в която се разказва за новото и забавно приключение на свещеника и бръснаря в същата планина</i>	
ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА, ...	269
<i>в която се разказва за забавните и изобретателни ходове, предприети с цел да се изтръгне нашият влюбен рицар от суровото покаяние, на което се беше подложил</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТА, ...	278
<i>в която се разказва за мъдростта на красивата Доротейя и за други занимателни и забавни неща</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА, ...	286
<i>Продължение на занимателния разговор между дон Кихот и неговия оръженосец Санчо Панса и други още случки</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ВТОРА, ...	293
<i>в която се говори за това, което се случи на дон Кихот и на цялата му свита в хана</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА, ...	299
<i>в която се разказва повестта за безразсъдно любопитния</i>	

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА, ...	314
<i>в която продължава разказът за безразсъдно любопитния</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЕТА, ...	329
<i>в която се разказва за жестоката и необикновена битка, която дон Кихот води срещу меховете с червено вино, а се предава също и краят на повестта за безразсъдно любопитния</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ШЕСТА, ...	336
<i>в която се разказва за други странни произшествия в хана</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И СЕДМА, ...	344
<i>в която продължава историята за прочутата принцеса Микомикона и се описват други занимателни приключения</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ОСМА, ...	353
<i>в която продължава забележителната реч на дон Кихот за военните и учениите</i>	
ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА, ...	357
<i>в която Пленника разказва за живота и преживелиците си</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТА, ...	364
<i>в която продължава историята на Пленника</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВА, ...	374
<i>в която Пленника продължава разказа си</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ВТОРА, ...	389
<i>в която се разказва за това, което още се случи в хана, и за други неща, които заслужават да бъдат отбелязани</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТА, ...	395
<i>в която се разказва забавната история на мултаря и други странни произшествия, станали в хана</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА, ...	405
<i>в която продължава разказът за нечуваните произшествия в хана</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЕТА, ...	412
<i>в която окончателно и най-правдиво се изяснява спорът за шлема на Мамбрино и за самара и се разказват други още произшествия</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТА, ...	419
<i>в която се разказва краят на забележителното приключение с жандармите и за голямата ожесточеност на нашия храбър рицар дон Кихот</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМА, ...	426
<i>за странния начин, по който бе омагьосан дон Кихот де Ла Манча и за други още славни произшествия</i>	

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ОСМА, ...	434
<i>в която каноникът продължава своята беседа за рицарските романи и за други въпроси, достойни за изтънчения му ум</i>	
ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА, ...	440
<i>в която продължава разумният разговор между Санчо и господаря му дон Кихот</i>	
ГЛАВА ПЕТДЕСЕТА, ...	448
<i>за остроумния спор между дон Кихот и каноника и за други произшествия</i>	
ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВА, ...	453
<i>в която се предава какво разказа козарят на всички, които водеха дон Кихот</i>	
ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ВТОРА, ...	457
<i>за разпратата на дон Кихот с козаря и за рядкото приключение със самобичуващите се, което той, с много усилия, доведе до щастлив край</i>	

MIGUEL DE CERVANTES

ПРЕДГОВОР

В историята на народите има години съдбоносни, които слагат край на епохи, възвестяват нова ера, дават тласък на развитието и променят хода на събитията. Такава е годината 1492 в историята на Испания.

В началото на 1492 г. – януари – последният мавърски владетел на Гранада се предава на Изабела Кастилска и Фердинанд Арагонски след дългогодишна и мъчителна обсада.

Поставя се край на седемвековен период в историята на Испания, на периода на Реконкистата (освобождаване на испанските земи от господството на маврите).

Постигнато е териториално единство под хегемонията на Кастилия, носителка на обединителната мисъл. Кастилия е допринесла най-много за успеха, показала се е най-твърда и безкомпромисна, най-фанатична, понесла е най-много жертви.

Но на това териториално единство не отговаря народностна и верска хомогенност.

На полуострова, особено в Андалусия и по средиземноморското крайбрежие, живеят стотици хиляди маври – наречени след насилственото покръстване мориски. В градовете те са главно занаятчии. Благодарение на голямата си работливост и пестеливост, те забогатяват бързо. В селата те са отлични и крайно изпълнителни земеделски работници, несравними майстори при напояването в една страна, която страда от безводие. Над тях обаче тежи основателното може би подозрение, че те всъщност не са се отказали окончателно от предишната си вяра. Поради това те живеят със страха, че ще бъдат изгонени от земите, с които са се сраснали от векове.

В Испания живеят също и стотици хиляди евреи, покръстени и те, наричани конверсос. В техни ръце е почти изцяло търговията, зараждащото се банково дело, някои занаяти. Те населяват предимно градовете. И до днес в старинните селища на Испания има квартали, които се наричат худерия (еврейски квартал) и морерия (мавърски квартал). Католиците не вярват и на покръстените евреи, постоянно се пръскат слухове, че те спазват старите еврейски обреди и празнуват своите празници.

Изабела Кастилска се стреми на всяка цена да осъществи или по-скоро да укрепи създаденото набързо и доста формално религиозно единство, защото в него вижда единствената здрава спойка и основа на обединената вече териториално държава. За целта тя си служи с Инквизицията, въведена в страната през 1480 г. и превърната много скоро в послушно оръдие на кралската власт. Инквизицията вилнее именно срещу лъжепокръстени маври и евреи, както и срещу католици, обвинени в еретичество.

И тъй се идва до 31 март 1492 г., когато срещу евреите се взема още по-крайна мярка. Около 160 000 от тях са изгонени от Испания.

На 12 октомври (трета крайно важна дата през същата година) Христофор Колумб открива Новия свят.

Започва много сложен исторически процес. Към Индиите, както се наричат в тогавашната испанска история новите земи, тръгват откривателите, които са смели моряци. Тях следват завоевателите (конкистадорес) – калени в десетки битки бойци, авантюристи, дръзки и безпощадни, а рамо до рамо с тях действат с мисионерския си кръст безпощадни във фанатизма си духовници. И на последно място, най-многобройните, мирните преселници (побладорес), които проникват в покорените от завоевателите земи, за да търсят поминък и по-лесни печалби.

Спонтанното преселение е истинско кръвопускане за народа. През отворената вена изтича най-бойкото, най-предприемчивото, най-жизнеспособното. Това са преселници, които скъсват окончателно с родните си места и със страната си – не са временна икономическа или политическа емигрантска вълна.

В обратна посока на този човешки поток, който прорязва океана, потича не поток, а река от богатства, придобити без усилие благодарение на безплатния робски труд. Потомците на славните инки гинат от непосилен труд в златните мини на Перу. Тези блага, насочени към Испания, не са предназначени за нея, не се застояват там, не създават благосъстояние, не подобряват бита. Тези несметни богатства, тези галери, пълни със злато, създават само лъжлив мит и фалшива легенда, някакъв мираж за народа, мираж, който само залъгва и разочарова. В Испания тези богатства се задържат малко и облагодетелстват само определени кръгове. След това те се пръскат из света. Нека видим защо.

Четвърт век след тази съдбоносна 1492 г. – по силата на кралски бракове и династични наследствени закони – в Испания започва епохата на Хабсбургите. Първият от тях, Карл I (1517–1556) (известен в историята повече като Карл V, защото през 1519 г. той е избран и за германски император), макар и внук на Изабела Кастилска, е приет в Испания като чужденец. Като Хабсбург и германски император той подчинява испанските интереси на династически и имперски цели. Карл V, който се е наричал император на Европа и на Америка, крал-самодържец на страната, в която слънцето не залязва, пръска стичащите се от Новия свят богатства в начинания, чужди на испанския народ – войни срещу протестантските князе в Германия, срещу Франция, за господство в Италия, срещу бунтовна Фландрия, за

експанзия в Северна Африка. Но не е само това. Той се сеща, че е испанец само когато му е нужна прочутата на времето си испанска пехота и я превръща в страшилище за Европа. Така той разрязва друга вена, през която жестоко се обезкръвява и без това вече изтощения испански народ.

Неговото управление е ознаменувано и с друго важно събитие. През 1521 г. той жестоко потушава бунта на редица градове в Кастилия (бунта на Комунерос) срещу абсолютната кралска власт в защита на извоювани в предишните векове права и привилегии, и им налага големи ограничения.

Това развитие се задълбочава още повече при неговия син, Филип II (1556–1598), тази черна сянка, вградена в каменния Ескориал, първият крал-бюрократ на Испания, който управлява от дъното на мрачния си кабинет, враг на всякакъв – колкото и малък да е той – лъч на свобода, монарха на кладите, господар и роб на Инквизицията. Две Големи сражения – Лепанто (1571), голяма победа над турците, но неизползвана политически и военно, поради съперничества и егоистични интереси; съкрушителното поражение на Великата армада (1588), жесток удар, нанесен на испанския престиж и на испанската търговия от зараждащата се британска морска мощ, начало на упадъка на Испания – са връхни точки на кървавото управление на Филип II, на един период на непрекъснати и изтощителни войни, на развилняло се самодържавие, средновековен консерватизъм и религиозно мракобесие.

От 1598 до 1621 г. крал на Испания е Филип III. Той има тъжната слава на безславен епигон, слаб и безхарактерен, до висша степен безличен. Той не е личността, която може да спре развитието, да тръгне по нови пътища, да вземе решения, които ставт повратни моменти. При неговото управление кризата се изостря.

Изгонването на една част от евреите и упражняваният гнет над останалите допринасят за застой и замирането на търговията. Вместо Испания да стане със златото на Новия свят богата страна и първа финансова сила, нейните крале – Карл V и Филип II – изпадат до положението на жалки длъжници на немските bankerски къщи „Фугер“, „Велсер“ и др. През 1539 г. Карл V им дължи един милион дуката, а през 1551 – 6 800 000. В един само заем „Фугер“ и „Велсер“ му авансират 12 тона злато. Испанските крале се виждат принудени да залагат отвъдокеански владения, дори и мини в самата Испания, за да посрещат задълженията си. Заплахата от банкрут е реална опасност.

Морските, заподозрени, че са съучастници и помагачи на берберските и на средиземноморските пирати при техните набези срещу испанските брегове, че са змия в пазва, първо биват преместени насилствено от крайбрежието във вътрешността и в крайна сметка през годините 1609–1611 са окончателно изгонени. Около 800 000 души са засегнати от тази мярка. Това разорява напълно земеделието в Испания. Липсва работна ръка, занемарява се напояването. На един испански селянин, който обработва със семейството си късче земя, се падат 30 души повече или по-малко паразитни – благородници, духовници, военни, представители на държавната власт, данъчни и съдебни органи. Магнитът на новите земи все по-сил-

но привлича едва кретащите селяни. Призракът на лесното забогатяване разклаща всички устои.

Засилващата се вълна на изселници и непрекъснатото сноване на испанските терсиос (пехотни полкове) из Европа лишават страната от здрави мишци.

През XVI век в Испания е имало 12 000 манастира с около 200 000 монаси и монахини. А известно е, че манастирските имоти не се облагат с данъци, че те непрекъснато се увеличават по пътя на завещания и дарения и че монасите нямат особен вкус към производителния труд.

В държавната администрация и войската служат около 300 000 души.

Нищо чудно, че при тези условия в Испания се появяват и разпространяват прототиповете на героите на тъй наречените шмекерски или измамнически романи (новелас пикарескас) – безкрайно дълго следващи студенти, за които науката е странично занимание, просяци-разбойници, според случая, свещеници, продавачи на индулгенции, крадци и обирджии, бивши военни, които след бойните си подвизи не се унижават да работят и живеят или живуркат както знаят и както могат.

Лиценциатът Селъориго пише към 1600 г.: „Богатството не пуска корени у нас...“ А един съвременник – англичанин, казал за Испания: „Извор на гордост в долина на нищета.“

Настъпва силно разслоение в благородническото съсловие, тъй характерно за загиващия феодализъм, открива се истинска пропаст между испанските грандове (едри земевладелци и собственици на замъци, пълководци, висши сановници, приближени на кралския двор) – такива са дон Фернандо от първата част на „Дон Кихот“ и херцогът от втората част, такива са херцог де Бехар и граф де Лемос, на които са посветени двете части – и дребните селски дворяни (идалгос), разорени от кризата и от непрекъснатите войни, някои от които имат малко земя (дон Кихот), а други са без земя (Сервантес). Идалгос са въпреки нищетата, в която живеят, с високо самочувствие и продължават да живеят с надеждата, че ще си върнат изгубеното обществено и икономическо положение чрез участие било в някоя война, било в някоя колониална експедиция.

В европейската култура се извършва истинска революция. Появяват се имената на гиганти на човешката мисъл като Коперник, Галилей, Рабле, Еразъм, Томас Мор, Шекспир и др., които дават мощен тласък към ново развитие.

Рушат се последните останки на феодализма. Големите географски открития – ерата на великите мореплаватели – разклащат из основи устоите на старото общество, носят коренна промяна в обществените отношения. Реформаторското движение разбива непрогледната тъма на схоластиката и на католическата догма.

Ренесансът и неговият хуманизъм събуждат нова вяра в човека, но той взема различни форми и се проявява по различен начин в западните европейски страни в зависимост от особеното им историческо развитие.